

Národný projekt - Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom
lepšieho poznania občianskej spoločnosti

Mládež - občianska spoločnosť a participácia

Vybraná časť výskumnej štúdie

Katarína Čavojská, Jana Feherpataky-Kuzmová, Veronika Fishbone Vlčková

Metodologická poznámka

Táto výskumná správa sa primárne opiera o zistenia z prieskumu verejnej mienky a fókusových skupín, ktoré boli realizované v rámci národného projektu - Kvalitnejšie verejné politiky prostredníctvom lepšieho poznania občianskej spoločnosti (NP - výskum MNO a OS). Projekt implementuje Ministerstvo vnútra SR v rámci Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti a realizuje sa vďaka podpore Európskeho sociálneho fondu v rámci operačného programu - Efektívna verejná správa.

Predložený text je výsledkom integrácie kvalitatívnych (5 fókusových skupín) a kvantitatívnych výskumných prístupov (prieskum verejnej mienky na vzorke 1 000 respondentov). Nástroje na zber dát boli pripravované v súčinnosti s výskumným tímom dospelaj populácie, a preto sú niektoré výsledky priamo porovnateľné, a to hlavne z kvantitatívnych dát. Výsledky z fókusových skupín (kvalitatívnych dát) sú skôr doplnkom k ostatným skupinám, keďže my sme sa sústredili skôr na rozdiely medzi vekovými skupinami mladých, dospelá populácia postupovala sektorovo a podľa formalizácie zapojenia. Samotné kvalitatívne a kvantitatívne dáta za mládež boli zbierané paralelne v tom istom časovom období. Prieskumy verejnej mienky za dospelú populáciu a mládež tiež prebiehali v tom istom časovom období. Následne prebiehali fókusové skupiny dospelých. Integrácia našich výskumných zistení za mládež prebiehala na úrovni analýzy výsledkov a interpretácií dát a oba typy dát si boli rovnocenné.

Nakoniec sme v relevantných ukazovateľoch porovnávali výsledky s dospelou populáciou, primárne s výskumnou štúdiou Občianska spoločnosť 2019 očami dospelaj populácie (18+) vypracovanou Zorou Bútorovou a Sylviou Šumšalovou. V kapitole o príležitostiach a bariérach sme tiež reflektovali zistenia z draftu výskumnej správy Občianska spoločnosť 2019 očami formalizovaných a neformalizovaných skupín občianskej spoločnosti, analýza fókusových skupín od autorov a autoriek z BPI. Naše poznatky sme doplnili o relevantné zistenia z Analýzy socioekonomického prínosu neziskového sektora pre spoločnosť, ktorú v rámci tohto projektu vypracovala Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici pod vedením Alžbety Brozmanovej Gregorovej a Márie Murray Svidroňovej. Tam, kde to bolo možné a zmysluplné, sme sa na našu problematiku pozreli cez optiku dostupných dát aj z iných národných, ako aj medzinárodných štúdií.

Kvalitatívny výskum prebiehal v dňoch 4. - 16. júna 2019 formou fókusových skupín. Cieľom tohto prístupu bolo hlbšie porozumenie chápania pojmov občianskej spoločnosti, ako aj zmapovanie cesty k angažovanosti a participácii mladých ľudí. To nám následne pomáhalo lepšie pochopiť prekážky, s ktorými sa mladí ľudia stretávajú, a naopak kriticky zhodnotiť nástroje na ich väčšie zapájanie. Zároveň nám to pomohlo kontextualizovať výsledky z kvantitatívneho prieskumu verejnej mienky.

Piatich fókusových skupín sa zúčastnilo 33 mladých ľudí, 13 žien a 20 mužov vo veku od 12 do 35 rokov v 5 mestách Slovenska, a to podľa nasledovného kľúča:

1. žiaci 7. - 9. ročníka ZŠ (12 - 16 r.), Prešov
2. žiaci SŠ (16 - 19 r.), Žilina
3. študenti VŠ (20 - 24 r.), Bratislava
4. mladí ľudia vo veku 25 - 30 r., Košice
5. mladí ľudia vo veku 31 - 35 r., Nitra

Výber lokalít korešpondoval s demografickou situáciou v krajine. V každej zo skupín sme sa snažili mať bývalých a súčasných aktívnych mladých ľudí, ako aj bežných občanov, ktorí neboli zapojení, ale mali záujem o veci verejné. Rekrutáciu a výber vhodných respondentov zabezpečoval Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti SR, diskusie boli vedené moderátorkami z Rady mládeže Slovenska, ktoré majú bohaté skúsenosti s vedením kvalitatívnych rozhovorov a fókusových diskusií. Uvedené citácie sú anonymizované a mierne štylisticky upravené, aby bola zaručená lepšia čitateľnosť, ale ponechaný význam.

Kvantitatívny prieskum verejnej mienky prebiehal v dňoch od 22. júna do 27. júla 2019 na vzorke 1 000 respondentov, ktorá bola získaná na základe kvótného výberu. Výsledky sú reprezentatívne podľa pohlavia, veku, vzdelania, regiónu, veľkosti sídla a národnosti. Zber dát prebiehal prostredníctvom vyškolenej anketovej siete spoločnosti Actly, s.r.o., prostredníctvom osobného rozhovoru s podporou tabletu (tzv. F2F – TAPI).

2 Deti, mladí a občianska spoločnosť

Vo fókusových skupinách zameraných na deti a mladých ľudí sme prostredníctvom spontánnych asociácií sledovali, ako sú významovo ukotvené pojmy: **občianska spoločnosť**, **tretí sektor** a „**mimovládka**“, resp. **mimovládna organizácia**. V ďalšej diskusii sme potom zisťovali, aké je povedomie o občianskej spoločnosti a miera stotožnenia s občianskou spoločnosťou, hlavne medzi aktívnymi deťmi a mladými ľuďmi. Sledovali sme tiež postoje k občianskej spoločnosti a angažovaniu ako takému.

V prvom rade je nutné konštatovať **nejasnosť v pojmoch** odkazujúcich k **občianskej spoločnosti**. Ide o pojmy, ktoré boli pre mladých abstraktné, niekedy neznáme či máťuce. Výrazný rozdiel sa prejavil z hľadiska veku. Hlavne mladší, teda žiaci posledných ročníkov ZŠ a študenti SŠ nemali s týmito pojmi spojený takmer žiadny obsah, a to dokonca ani tí respondenti, ktorí sú sami aktívni či zapojení ako členovia žiackych školských rád, Rád školy alebo mimovládnych organizácií (ďalej aj „MNO“). Jasnejšia a konkrétnejšia predstava bola ukotvená potom až u študentov VŠ, hoci stále sa o občianskej spoločnosti hovorilo ako o veľmi abstraktnom pojme, ktorý je asociovaný prevažne s občianskou angažovanosťou. U starších respondentov potom bola možnosť hovoriť nielen o obsahu pojmov, ale aj o názoroch na tretí sektor, mimovládne či neziskové organizácie. V diskusii bolo možné ísť hlbšie a hovoriť, napr. o problematike negatívneho obrazu MNO, dôvodoch, prečo zakladať MNO, výhodách neformálnych skupín a pod.

Z pojmov popisujúcich občiansku spoločnosť (občianska spoločnosť, tretí sektor, mimovládne organizácie, neziskový sektor) je u starších najviac používaný pojem tretí sektor a neziskové organizácie, resp. neziskový sektor.

Občianska spoločnosť je pojem, ktorému najmladší respondenti (ZŠ a SŠ) veľmi nerozumeli. Pri vymedzovaní jeho obsahu tápali, intuitívne odvodzovali a hýbali sa poväčšine v tautologických formuláciách. Objavili sa asociácie so spoločnosťou, aktívnymi občanmi, skupinou združenou okolo záľub a záujmov, ale aj vyjadrenia ako politická reprezentácia na komunálnej úrovni, „mimovládka“ a pod. To všetko svedčilo predovšetkým o tom, že hlbšie poznanie tohto pojmu, jeho významu a obsahu chýbalo.

„(...) spoločnosť tých občanov, to som nevedela, nejaká spoločnosť proste občanov, že dajaká skupina možno?“ (žena, 12 – 16 rokov, Prešov)

„Najaká skupina? (mod: Čo tá skupina robí?) Njakú tú aktivitu, ktorú viac akože voči tomu štátu, alebo neviem ako to mám. Asi takí, ktorí ju viac podporujú alebo tak.“ (muž, študent SŠ, Žilina)

„Podľa mňa to je vlastne skupina ľudí, ktorá dosiahne nejaký cieľ, dosiahne niečo, napríklad nejaká kapela alebo rôzne, ako keby nejaké skupiny ako tie skupiny kresťanov, čo sa stretávajú, nejaký cieľ, niečo dosiahnuť.“ (muž, študent SŠ, Žilina)

„Podľa mňa sú to akože nejakí vybraní ľudia, že je napríklad mesto a z viacerých častí, a akože oni sú tí zástupcovia a presadzujú názory tých ľudí, ktorí sa ako keby nemohli dostať do toho OZ.“ (žena, študentka SŠ, Žilina)

Starším respondentom (od VŠ až po 35 rokov) sa pojem občianskej spoločnosti spájal hlavne s občianskou angažovanosťou, aktivizmom, aktívnymi občanmi a s tým súvisiacimi asociáciami. Respondenti prevažne rozprávali o neorganizovaných aktivitách, neorganizovanej činnosti občianskych iniciatív a neformálnom dobrovoľníctve, ale spomínali aj občianske združenia a neziskové organizácie. Konkrétne v asociáciách respondenti potom uvádzali, napr. „občiansku hliadku“, „záujem o druhých“, spoločenstvo „aktívnych občanov“, „záujem o občanov“ a pod.

„Pre mňa je to tak trochu abstraktný pojem, lebo ja určite verím, že sú k tomu nejaké poučky, ale ja si tú občiansku spoločnosť akože tak trochu fantazírujem nad tým, že by to mala byť nejaká, ja si to vždy predstavujem ako nejakú komunitu ľudí, proste ako v tých amerických filmoch, hej, že proste spolu teraz niečo riešia a majú občiansku hliadku alebo niečo také. Čiže tak si predstavím tú aktívnu občiansku spoločnosť, nie možno na úrovni celého štátu, ale práve na tých lokálnych úrovniach niekde, že sídlisko atď. (muž, študent VŠ, Bratislava)

„Tak mne ako nejaké také prvé asociácie, ktoré s týmto pojmom mám, tak asi taký najzakladanejší je záujem jeden o druhého, lebo dnes môžeme identifikovať, že ľudia sa tak viac nejak uzatvárajú do seba a také to pomáhanie jeden druhému nie je zas úplne bežným javom a myslím si, že práve to je nejaký taký základný pilier tej občianskej spoločnosti, keď funguje v nej práve to, že máme jeden o druhého záujem.“ (muž, študent VŠ, Bratislava)

„Hneď prvé mi vyskočili nejaké poučky, tak ale nikdy som nad tým nejak nepremýšľal, a teraz tá občianska spoločnosť sa mi, samozrejme, spája s niečím pozitívnym, niečím, čo by tak malo byť, ale inak pre mňa je to, naozaj to vychádza z toho aktívneho občana, a keď ich je viac, tak je to občianska spoločnosť. Nič viac.“ (muž, študent VŠ, Bratislava)

„Tak občianska spoločnosť je z môjho pohľadu je to, že vlastne tí občania sa aktívne zaujímajú o tie problémy, či už vo svojom okolí, alebo nejaké globálnejšie. Ale snažia sa k tomu aktívne vyjadrovať, nejakú sa zapájať aj, čiže tak z pozície vlastne poslanca mestskej časti vnímam ako pozitívne, a keď sa zakladajú facebookové skupiny, týkajúce sa konkrétnej mestskej časti, kde tí (...) obyvatelia sa sťažujú, a potom vlastne my vidíme, že čo ich trápi, a podľa toho vlastne potom vieme postupovať.“ (muž, 25 – 30 rokov, Košice)

„Asi to už aj odznelo, v podstate pre mňa je občianska spoločnosť spoločnosťou zodpovedných občanov, ktorí si uvedomujú, že sú to práve oni, ktorí vytvárajú ten svet a tú spoločnosť okolo seba, ľudia, ktorí si už nemyslia, že niekto zhora to všetko riadi, ale ktorí si uvedomujú, že sme to práve my, ktorí to všetko dookola vytvárame, a či už sa k tomu postaví aktívnejšie, alebo si to len uvedomí, tak to je podľa mňa občianska spoločnosť.“ (muž, 25 – 30 rokov, Košice)

„Pre mňa je to spoločnosť, ktorá vníma občanov a ako keby niečo v tom zmysle, že nie je to ľahostajné, že ako keby je to zamerané skôr na toho človeka. V tej spoločnosti.“ (žena, 30 – 35 rokov, Nitra)

Pri pojme **mimovládnej organizácie** je situácia podobná. Mladší respondenti opäť väčšinou tautologicky odvodzovali obsah pojmu (mimo-vládna). Prekvapujúce je, že dokonca ani aktívni členovia občianskych združení nemali predstavu o tom, čo je mimovládna organizácia. Starší respondenti pojem poznali, obsahovo ho spájali väčšinou s atribútom pomoci, nezávislosti na štáte/vláde, či dokonca suplovaním funkcií štátu (tam, kde štát zlyháva). Objavili sa aj negatívne asociácie, no skôr ako reflexia verejného diskurzu a spolitizovania imidžu mimovládnych organizácií. Prevažujúci postoj voči mimovládnym organizáciám je pozitívny. S pojmami „mimovládka“ a „neziskovka“ pracovali väčšinou ako so synonymami. Niektorým sa javilo, že pojem „neziskovka“ alebo „nezisková organizácia“ má menej negatívnu konotáciu, už len kvôli koreňu slova, a teda je to organizácia, ktorej primárne nejde o zisk, ale o pomoc druhým. Iní tvrdili, že pranierované sú rovnako.

„No akože mimovládku som ako počula, že už ako to je, ale neviem to tak akože, že dačo to nemá spoločné s vládou alebo neviem (smiech).“ (žena, 12 – 16 rokov, Prešov)

„Rozmýšľam, že nie ani moc, ale neviem. (smiech)“ (muž, študent SŠ, Žilina)

„Soros. (smiech) ... Ja si práve nemyslím, že by tam dochádzalo k nejakému spôsobu, zneužívaniu. Problém je v tom, že v poslednej dobe je naozaj z neziskoviek vytvorený verejný nepriateľ.“ (muž, študent VŠ, Bratislava)

„Ja si myslím, že mimovládne organizácie majú veľmi dôležité miesto práve pri vytváraní takej občianskej spoločnosti kvôli tomu, že združujú ľudí, ktorých to zaujíma, tá daná problematika, a že teda nie je to iba nejaký úradník väčšinou niekde dosadený, ale ide o nejaké efektívne spravovanie alebo efektívnejšie, ako dokáže štát.“ (muž, študent VŠ, Bratislava)

„Ja vnímam mimovládky ako niečo, čo proste (nezr.) veci, na ktoré štát nemá dajme tomu čas alebo podobne, že sa nevenuje tým problémom. A presne to mi príde super, že môže sa široké spektrum ľudí s rôznymi skúsenosťami a nejak sa spojiť a efektívne dajme tomu vyriešiť problém.“ (žena, študentka VŠ, Bratislava)

„Skôr používam ako väčšinou bývajú neziskové organizácie, ten pojem neziskový sektor mi je bližšie, takže vnímam to tak, že tieto inštitúcie, ich primárnym cieľom nie je produkcia zisku, čiže ľudia sa tam združujú k tomu, aby, aby tá ich práca mala nejakú inú pridanú hodnotu než sú peniaze, a to je tak v rôznych smeroch, čiže tá osвета alebo participácia v občianskom sektore.“ (muž, 25 - 30 rokov, Košice)

Relatívne najlepšia znalosť bola pri pojme **aktívny občan**. Sú to tí, ktorí sa zaujímajú o dianie v ich okolí, o veci verejné, sledujú politiku, chodia voliť, zapájajú sa do akcií, aktivít a podujatí, protestov a demonštrácií, tí čo pomáhajú alebo „dobrovoľníci“. V tejto súvislosti bolo spomenuté už aj členstvo v konkrétnej organizácii. Hlbšie postrehy dokázali poskytnúť už deviataci, odpovede boli podobné v ostatných skupinách. Najmladší respondenti identifikovali tiež konkrétnych ľudí, ktorých vnímali ako aktívnych občanov (v tomto prípade učiteľka, ktorú všetci poznali), ako človeka, ktorý robí „všetko možné“, a okrem toho aj formálne (politicky) reprezentuje, napr. v mestskom zastupiteľstve.

„Tak naša pani učiteľka chodí pomáhať ľuďom, každý rok daruje krv.“ ... „Aj na Erasmus zapisuje, či čo, to tam dačo.“ ... Hej, ona je taká, ona robí

všetko.” ... „Hej, v mestskom zastupiteľstve je a ona sa tak ako, ona sa aj zaujíma o životné prostredie a tak o všetko, takže ja si myslím, že ona je taký aktívny, taká aktívna občianka.” (viacerí, 12 – 16 rokov, Prešov)

„Ja mám, že aktívny občan môže byť člen, alebo nemusí byť členom občianskeho združenia, môže iniciovať nejaké petície alebo podobne, že môže byť a je väčšinou aj účastník nejakých protestov, demonštrácií, a že občianska spoločnosť je súhrnné označenie pre politicky aktívnych občanov a mimovládna organizácia je založená a fungujúca z iniciatívy angažovaných občanov, nie štátnej moci.“ (muž, 12 – 16 rokov, Prešov)

„Je to podľa mňa taká vyššia osobnosť v tom meste. Že akože aj poznajú ju, že ona motivuje tých ľudí, aby boli aktívni v tom meste. Či už organizuje nejaké tie rôzne podujatia alebo tak.” (žena, študentka SŠ, Žilina)

„Za mňa je to niečo veľmi podobné, že zaujímaví sa, a zároveň robiaci kroky pre nejakú zmenu. Človek, ktorý rieši teda nejaké problémy alebo reflektuje na nejaké problémy a robí nejaké aktivity k tomu, aby sa to zlepšilo.” (žena, 30 - 35, Nitra)

Nakoniec spomeňme pojem **tretieho sektora**. Najmladší respondenti (ZŠ a SŠ) tento termín prakticky nepoznali, jednotlivo sme zaznamenali negatívne asociácie („George Soros“) v prípade stredoškolákov. Čo sa týka starších respondentov, pojem tretieho sektora bol známy a správne identifikovaný. V následných diskusiách sa však namiesto tohto pojmu častejšie používali pojmy ako neziskové organizácie, mimovládne organizácie alebo občianske združenia.

„No za mňa je to iba, že mimovládna organizácia je ako keby súčasťou tretieho sektora. Že tretí sektor zahŕňa nielen teda mimovládne organizácie, ale aj ďalšie formy.“ (žena, 30 – 35 rokov, Nitra)

„...ako spoločnosť sme zvyknutí na to, že nazvime to, že ten tretí sektor, že to by ste mali všetci zadarmo a dobrovoľne vo svojom voľnom čase. Tiež som bol toho názoru pred desiatimi rokmi, dnes si to nemyslím.” (muž, 25 - 30, Košice)

Veľa sa však diskutovalo o spolitizovaní sektora a negatívnych nálepkách, ktoré sú sektoru pripisované vo verejnom diskurze.

„Mne príde, že ten tretí sektor a mimovládky sú dosť démonizované v poslednom čase v médiách. Že to sú zlé veci, ktoré (sú) podporované odniekadiaľ inakadiaľ a je to cielene pre rozvrátenie pomaly spoločnosti.“ (muž, 30 – 35 rokov, Nitra)

V kvantitatívnom meraní mala **občianska spoločnosť** u mladých respondentov vo veku 15 – 30 rokov **prevažne pozitívny obraz**. Pomoc, dobrovoľníctvo či aktivizmus boli pritom najčastejšie spontánne uvádzanými asociáciami. S negatívnym obrazom o občianskej spoločnosti operovala menej ako desatina respondentov. Stále to bolo však až 9% respondentov z radov reprezentantov najmladšej generácie, medzi ktorými rezonovali atribúty rotované

konšpiračnou scénou, ako sú napr. pochybnosti o financovaní, riadenie zo zahraničia alebo poplatnosť protislovenským záujmom.

Vnímanie občianskej iniciatívy medzi mladými však ukázalo **veľmi nízke povedomie** o tom, čo sa za týmto pojmom skrýva. Takmer polovici (44 % respondentov) sa s týmto pojmom nespájalo nič, resp. nevedeli uviesť žiadnu odpoveď. Naznačuje to veľmi plytkú znalosť, či dokonca mieru stotožnenia s občianskou spoločnosťou a jej princípmi. Tieto zistenia silno korešpondujú s vyššie spomenutými zisteniami o najmladšej vekovej skupine (ZŠ a SŠ), ktorá má v tomto smere veľmi nízke povedomie, až žiadne. Medzi najčastejšie spontánne uvádzanými odpoveďami potom dominoval obraz kolektívnej akcie občanov, ktorí sa „*spoja za dobrú vec*“.

V **hodnotení užitočnosti MNO** môžeme sledovať prelínanie pozitívnych a negatívnych asociácií s občianskou spoločnosťou ako aj postojov voči rôznym spoločenským problémom či aktivizmu ako takému. Najväčšiu užitočnosť deklarovali mladí tam, kde sa hovorilo o **pomoci druhým v rôznych situáciách núdze**. Do popredia sa v tejto súvislosti dostali aj organizácie na ochranu a rozvoj životného prostredia. Ako problematické sa potom ukázalo hodnotenie užitočnosti pôsobenia MNO v oblastiach pomoci imigrantom, v oblasti práv sexuálnych menšín a tiež v oblasti pomoci pri tvorbe verejných politík. Aj v tomto prípade je však možné čítať citlivosť mladých na negatívny verejný diskurz voči MNO, živý poprednými politickými predstaviteľmi na Slovensku v predchádzajúcom volebnom období.

Ešte viac je potom čitateľná rezonancia citlivých tém verejného diskurzu pri názoroch na pôsobenie občianskych iniciatív a MNO. Mladí ľudia boli voči tomuto sektoru pozitívne nastavení, a prevažne nepochybovali o užitočnosti takýchto iniciatív. Dokonca prevažná väčšina súhlasila s tým, že by takéto aktivity mal podporovať štát. Na druhej strane sektor čelí, u značnej časti mladých, podozreniam, hlavne pokiaľ ide o hospodárenie s majetkom. Väčšina sa tiež stotožnila s názorom, že občianska spoločnosť sa má držať mimo politiky a politického diania.

Všetky tieto zistenia svedčia v prvom rade o **nedostatku komplexných a kvalitných informácií o rozsahu aktivít, ktoré legitímne zastrešuje občianska spoločnosť**, ale aj celkovo o problematike. Povedomie o občianskej spoločnosti je len povrchné, napriek vysokej dôvere sú silno zakorenené pochybnosti o transparentnosti. Ukazuje sa, že mladí sú náchylní preberať názory bez toho, aby ich mali informačne ukotvené. Náchylní sú podľahnúť tiež hoaxom a dezinformáciám súvisiacim s občianskou spoločnosťou. Táto situácia predstavuje nepochybne veľkú výzvu pre budúcnosť občianskeho vzdelávania naprieč slovenským školstvom.

2.1 Spontánne asociácie s občianskou spoločnosťou

Ako už vyššie naznačila analýza dát o dôvere inštitúciám, celkovo medzi mladými ľuďmi panovalo pozitívne naladenie voči občianskej spoločnosti. Osobitne sa to potom prejavilo pri otázke zameranej na spontánne asociácie s občianskou spoločnosťou.

Medzi mladými respondentmi vysoko **dominovali spontánne pozitívne asociácie**, ktoré **uviedlo až 75 % oslovených**. Najčastejšie uvádzané odpovede spájajú občiansku spoločnosť s organizáciami, ktoré **nezištne pomáhajú** ľuďom v núdzi (20 %). Druhou najčastejšie uvádzanou kategóriou odpovedí sú **neziskové** a neštátne organizácie (13 %). Desatina (10 %) respondentov si s občianskou spoločnosťou spája **dobrovoľníctvo, aktivistov**, resp. skupiny a spolky aktívnych občanov.

Menej, a to 8 % respondentov, sa spontánne vybavili organizácie, ktoré nezištne **pomáhajú pri riešení konkrétnych problémov**. Konkrétne mimovládnu organizáciu s presným názvom pritom uviedlo 7 % respondentov. Išlo predovšetkým o mediálne známe nadácie, resp. organizácie, ktoré usporadúvajú zbierky a iné významné charitatívne podujatia.

Rovnako 7 % respondentom sa v spojitosti s občianskou spoločnosťou spontánne vybavili organizácie, ktoré sa **snažia riešiť spoločenské problémy**, poskytujú **služby**, a často kompenzujú nedostatočné fungovanie štátu. Organizácie, ktoré organizujú **zbierky a získavajú dary od sponzorov**, si s občianskou spoločnosťou spája 6 % respondentov. 3 % respondentov ešte uvádzalo odpovede, že ide o organizácie, ktoré **kontrolujú štátne orgány**. Menej ako 1 % respondentov ich označilo len ako **prospešné** alebo **užitočné** organizácie.

Naopak **negatívne spontánne asociácie** v spojitosti s občianskou spoločnosťou uvádzalo **9 % respondentov**. V tomto prípade najčastejšie uvádzanou kategóriou odpovedí bolo podozrenie z nedostatočnej kontroly a netransparentnosti, či dokonca „prania peňazí“ (4 %) alebo financovanie, či riadenie zo zahraničia (3 %). Hodnotenie, že ide o zbytočné, nepotrebné alebo nedôveryhodné organizácie, uviedlo 1 %, podobne ako spontánne asociácie, že ide o organizácie poplatné nejakej politickej strane (1 %).

Protichodné postoje sme zaznamenali u 4 % respondentov.

Takmer tretina respondentov (32 %) nevedela uviesť pri takejto otázke žiadnu asociáciu.

Tabuľka 8: Spontánne asociácie s občianskou spoločnosťou (v percentách)

Organizácie, ktoré nezištne pomáhajú ľuďom v núdzi (dobročinnosť, charita – všeobecne „ľudia v núdzi“ + zdravotne postihnutí ľudia, chudobní, bezdomovci, týrané ženy, deti, utečenci)	20
Neziskové a neštátne organizácie , nezávislé od vlády a politických strán, bez finančnej podpory štátu, poberatelia daňovej asignácie	13
Dobrovoľníctvo; aktivisti; skupiny a spolky aktívnych občanov , ktorých spájajú spoločné záujmy (aj záľuby, koníčky)	10
Organizácie, ktoré nezištne pomáhajú pri riešení ďalších konkrétnych problémov (životné prostredie, ochrana zvierat, záujmová činnosť detí a mládeže, šport, kultúra, veda)	8
Konkrétna mimovládna organizácia (s presným názvom)	7
Organizácie, ktoré sa snažia riešiť spoločenské problémy , poskytujú služby a kompenzujú nedostatočné fungovanie štátu; protiváha k štátnym organizáciám	7
Organizácie, ktoré organizujú zbierky a získavajú dary od sponzorov, nadácie , poskytovanie finančnej podpory ľuďom, ktorí to potrebujú	6

Organizácie kontrolujúce štátne orgány , upozorňujúce na prešľapy, vyjadrujúce sa k problémom, zasahujúce zvonku do politiky, požadujúce zmenu	3
Prospešné, užitočné, potrebné organizácie	1
Spolu pozitívne asociácie	75
Podozrenie z nedostatočnej kontroly a netransparentnosti narábania s financiami, z prospechárstva, obohacovania sa, „prania peňazí“	4
Financovanie, riadenie zo zahraničia, najmä z USA, „Sorosove deti“, poplatnosť cudzím, protislovenským záujmom, zrada	3
Zbytočné, nepotrebné, nedôveryhodné organizácie	1
Organizácie poplatné nejakej politickej strane, protivládne, opozičné	1
Spolu negatívne asociácie	9
Ambivalentné odpovede (pozitívne + negatívne odpovede)	4
Nevie, neodpovedal/a	32

Zdroj: ÚSV ROS, 2019, vlastné spracovanie

Poznámka: Možnosť viacerých odpovedí, súčet môže presahovať 100 %.

2.2 Vnímanie občianskej iniciatívy

Respondentom bola následne položená otázka: „Čo Vám napadne, keď počujete pojem občianska iniciatíva?“ V prípade mladej generácie až **44 % respondentov** nevedelo uviesť **žiadnu odpoveď**, resp. sa im s takýmto termínom „nič“ **nespájalo**. Žiadne asociácie alebo odpoveď „neviem“ uvádzali v tomto prípade štatisticky významne častejšie najmladší respondenti vo veku 15 až 20 rokov, nekvalifikovaní pracovníci, respondenti s ukončeným základným vzdelaním, študenti stredných odborných škôl (bez maturity aj s maturitou), obyvatelia najmenších sídiel s počtom menej ako 1 000 obyvateľov, respondenti z Trnavského kraja. Častejšie sa tento typ odpovedí objavoval aj u respondentov, ktorí nedôverujú tak občianskym iniciatívam, ako ani mládežníckym a študentským iniciatívam. Čím sa opätovne potvrdilo zistenie, že nedostatočná znalosť a porozumenie týmto inštitúciám, vedie k nedôvere voči nim.

Ďalšia analýza spontánnych odpovedí naznačuje významové prelínanie s termínmi pomenúvajúcimi občiansku spoločnosť.

Pozitívom je, že napriek pomerne nízkemu povedomiu, dominujúce vnímanie občianskej iniciatívy medzi mladými ľuďmi, ktorí pojem poznali, malo pozitívny charakter, pričom aj odpovede, ktoré uvádzali, boli správne. Najčastejšie spontánne uvádzanou odpoveďou je spájanie občianskej iniciatívy s **kolektívnou akciou**, odpovede ako **skupina, združenie** alebo iné **spojenie** občanov, ktorí usilujú o nejakú „dobrú vec“. Takéto odpovede uvádzala viac ako pätina respondentov (22 %). **Individuálnu akciu** (aktívny občan, aktivista) si s občianskou iniciatívou spájalo 32 % respondentov.

Druhou najčastejšie uvádzanou asociáciou bola **pomoc**, tento typ odpovede uviedlo 9 % respondentov. V asociáciách pritom významne rezonovalo hlavne poskytovanie pomoci bez zastrešenia formálnou organizáciou.

Tretia, najčastejšie uvádzaná, asociácia odzrkadľovala aktuálnu celospoločenskú atmosféru, ktorú sprevádzali protesty a demonštrácie, vo významnej miere organizované mladými ľuďmi. Až **6 %** oslovených sa s občianskou iniciatívou spájali **protesty, demonštrácie** (často menovite Za slušné Slovensko), petície či štrajky.

Menej ako 5 % respondentov spája s občianskou iniciatívou ešte **občiansku angažovanosť** (5 %) vo veciach verejných či konkrétnejšie politických.

2% a menej respondentov uviedli názov konkrétnej MNO (2 %), obhajobu práv občanov (2 %), snahu o zmenu aktuálnych spoločenských pomerov (2 %), dobrovoľníctvo (2 %), nadácie a finančné zbierky (1 %).

Pre 1 % respondentov je asociáciou s občianskou iniciatívou demokracia či demokratické procesy. Menej ako 1 % oslovených uvádzalo aj ochranu životného prostredia (1 %). Iné jednotlivosti uviedli 3 % respondentov.

Len **3 % respondentov** uvádzalo vyslovene **negatívne asociácie**, v ktorých prevažujú podozrenia z nečestných a sebeckých záujmov takto aktívnych občanov, napr.: „zásterka pre osobne záujmy; Soros; nemajú čo robiť; samolúbi ľudia; občania, čo do všetkého vrtajú; ďalšia do neba volajúca blbosť; chcú si zvýšiť plat; strata času; chcú si prilepiť; ľudia proti vláde; ľudia, čo využívajú spoluobčanov k vyjadreniu sa k nejakému problému v spoločnosti; tiež nikto nevie, kto ich riadi a odkiaľ berú peniaze;“ a pod.

Tabuľka 9: Občianska iniciatíva – spontánne asociácie (v percentách)

Skupina, združenie, spojenie aktívnych občanov	22
Pomoc (aktívni ľudia alebo organizácie, ktoré pomáhajú	9
Protesty, demonštrácie, petície, štrajky (Za slušné Slovensko)	6
Angažovanosť (vo veciach verejných/v politike/kritika exis. pomerov...	5
Aktívny občan, aktivista	3
Konkrétna MNO	2
Obhajoba práv občanov	2
Zmena (snaha o zmenu pomerov, podmienok a pod.)	2
Dobrovoľníctvo	2
Nadácie, zbierky, filantropia	1
Demokracia	1
Ochrana životného prostredia	1
Iné jednotlivosti	3
<i>Negatívne asociácie</i>	3
<i>Nevie, žiadne asociácie</i>	44

Zdroj: ÚSV ROS, 2019, vlastné spracovanie

Poznámka: Možnosť viacerých odpovedí, súčet môže presahovať 100 %.

2.3 Aktívny občan

Respondentom bola predložená otvorená otázka, v ktorej sme zisťovali, aký je obraz aktívneho človeka pre súčasnú mladú generáciu. Otázka bola v nasledovnom znení: „Niektorí ľudia používajú v diskusii o demokracii výraz „aktívny občan“. Čo si pod „aktívnym občanom“ predstavujete Vy?“

Celkovo je možné konštatovať, že **aktívny občan** v spontánných asociáciách zaznamenal predovšetkým **pozitívne asociácie** (95 %). Len **3%** oslovených uvádzali vyslovene **negatívne obrazy** alebo vlastnosti (pozri tabuľka 10). **Viac ako štvrtina** mladých respondentov (27 %) však **nevedela uviesť žiadnu asociáciu** s pojmom aktívneho občana, čo je najmenej zo všetkých výrazov ohľadom občianskej spoločnosti, ktoré nás zaujímali. Dá sa teda povedať, že tento pojem je najviac známy a uchopiteľný, čo sa nám potvrdilo aj v kvalitatívnych fókusových skupinách.

Najčastejšie uvádzanou kategóriou odpovedí bolo, že je to **človek, ktorý sa zaujíma o verejné dianie** či politiku, resp. človek, **ktorý sa angažuje**. Takúto odpoveď spontánne uviedlo **20 % respondentov**.

Druhou najčastejšie uvádzanou odpoveďou medzi mladými bolo, že je to **občan, ktorý nielen kritizuje, ale prichádza aj s návrhmi na riešenie problémov**, resp. sám koná skutky v prospech odstránenia problému. Takýto typ odpovede uvádzalo **14 % respondentov**.

Menej ako desatina respondentov ešte uvádzala aj odpovede, ako napr. že je to **altruista**, resp. človek, ktorý sa **venuje dobročinnosti** (7 %). Rovnako 7 % respondentov uvádzalo odpovede, že ide o **politicky angažovaného človeka**. 7 % respondentov si asociuje tento pojem s obrazom **človeka aktívneho v miestnej komunite** na úrovni miestnej samosprávy. Ďalších 6 % oslovených vidí v aktívnom občanovi aktivistu alebo člena MNO, resp. dobrovoľníka. Podľa 6 % respondentov je aktívny občan jednoducho človek, ktorý sa pravidelne či zodpovedne zúčastňuje volieb, ideálne všetkých.

Menej ako 5 % oslovených asociuje s pojmom aktívneho občana ešte ako aj obraz **kritického a neľahostajného človeka**, ktorý verejne upozorňuje na problémy. Podľa 4 % respondentov je dokonca aktívny občan taký človek, ktorý **je aktívny na trhu práce**. Predstava je, že je to zamestnaný či pracujúci človek, alebo tiež občan zapojený do aktívnej činnosti cez UPSVaR. Ďalšie 4 % respondentov opisujú aktívneho občana ako **účastníka kolektívnych akcií** (zhromaždení, protestov, demonštrácií a pod.). 3 % respondentov charakterizovalo aktívneho občana ako „dobrého človeka“ s mnohými **pozitívnymi charakterovými vlastnosťami**.

V spontánných odpovediach sa objavovali aj **tautologické formulácie**, keď respondenti opisovali aktívneho občana ako občana či človeka, ktorý je aktívny. V prieskume medzi mladými sme takýto typ odpovede zaznamenali u 3 % respondentov.

Podporu demokracie, ľudských práv či spravodlivosti asociovali s aktívnym občanom spontánne 2 % respondentov, podľa 2 % oslovených je to jednoducho človek s aktívnym životným štýlom. Podobne 2 % respondentov uvádzali v tejto súvislosti nositeľa politickej funkcie (napr. starosta, primátor, verejný činiteľ) alebo verejne známou osobnosť či iného aktívneho človeka zo svojho sociálneho prostredia.

Tabuľka 10: Aktívny občan – spontánne asociácie (v percentách)

<p>Človek zaujímavý sa o verejné dianie, politiku, záleží mu na okolí, na spoločnosti, nielen na sebe <i>(ľudia, čo sa zaujímajú o spoločenské dianie; niekto, kto sa zaujíma o dianie; zaujíma sa o svoje okolie; zaujíma sa, čo sa deje vo svete; zaujíma sa o veci verejné; ľudia zaujímaví sa o dianie okolo seba; človek, ktorý sa verejne angažuje...)</i></p>	20
<p>Občan, ktorý nielen v súkromí kritizuje (či už pri pive alebo na FB), ale prichádza aj s návrhmi na riešenie problémov, vykonáva konkrétne skutky v prospech zlepšenia, odstránenia problému (vrátane organizovania protestov či iných kolektívnych akcií) <i>(občan, ktorý sa pripája k riešeniu problémov; prejavuje sa verejne; občan, ktorý sa snaží niečo zmeniť; rieši problémy; aktívne sa zúčastňuje na diani v spoločnosti; občan, ktorý je iniciatívny riešiť spoločenské problémy; robí niečo pre verejný život; zapájanie sa do problémov SVK; zapájajúci sa do diania v krajine; občan, ktorý sa zapája a organizuje akcie; zapája sa do verejných vecí; verejne sa angažuje...)</i></p>	14
<p>Altruista, človek, ktorý myslí na iných, pomáha im, venuje sa dobročinnosti (vrátane charitatívnej činnosti) <i>(ten, čo urobí niečo užitočné pre iných; pomáha aj iným ľuďom; ten, čo urobí niečo užitočné pre iných; pomáha aj iným ľuďom; mal by asi niečo robiť, napr. pomáhať starším; ľudia, ktorí robia niečo pre dobro iných; človek, ktorý sa angažuje v pomoci; človek, ktorý pomáha iným...)</i></p>	7
<p>Člen politickej strany, kandidát do funkcie, vykonávateľ funkcií, organizátor verejných podujatí (politicky angažovaný) <i>(občan, čo sa zapája do politiky; je členom nejakej strany alebo organizácie a vyvíja tam úspešnú prácu; niekto, kto sa zapája do politiky; občan zapájajúci sa do politického diania; zapájanie do politiky; je politicky aktívny; vie pôsobiť v politike; zapája sa do politických tém; kto je v politike; politik; je členom nejakej strany alebo organizácie a vyvíja tam úspešnú prácu; vie pôsobiť v politike...)</i></p>	7
<p>Občan aktívny v miestnej komunite, kontroluje samosprávu, komunikuje s poslancami, navrhuje riešenia, zapája sa do aktivít <i>(aktívne sa zapája do života vo svojom meste, obci; ten, ktorý sa zapája, angažuje v rôznych oblastiach života v mieste bydliska; občan vyvíja aktivitu v meste, obci; človek, ktorý sleduje a zapája sa do diania samosprávy; zapája sa do činnosti vo svojom regióne, mestskej časti; zapojí sa do činnosti v obci, v ktorej býva; aktívne sa zapojí do činnosti obce; aktívne sa zapojí do činnosti v regióne v ktorom žije...)</i></p>	7
<p>Aktivista MNO alebo člen MNO, dobrovoľník vykonávajúci neplatenú prácu <i>(angažuje sa v nejakej dobrovoľníckej organizácii; niekto, kto pomáha druhým svojou organizáciou; má záujem pracovať na úkor svojho voľna; občan, ktorý pracuje v občianskych združeniach; je človek, ktorý pracuje pre neziskové organizácie...)</i></p>	6
<p>Volič/občan, ktorý sa zúčastňuje na (všetkých) voľbách</p>	6
<p>Kritický a neľahostajný občan, ktorý verejne upozorňuje na problémy (korupcia, nespravodlivosť, atď.), má odvahu ozvať sa a trvať na svojom názore, zapája sa do verejnej diskusie <i>(človek, ktorý má svoj názor a povie si ho nahlas; je to občan, ktorý aj sám niečo urobí pre svoje okolie alebo dá nápad poslancom mesta; volá občana kontrolovať a upozorňovať na chyby, aby človek nebol ticho keď, sa deje nejaká krivda; človek, ktorý presadzuje svoje názory; verejne prezentuje svoj názor; zapája sa do debaty; občan, ktorý vyjadruje názory...)</i></p>	5
<p>Človek, ktorý pracuje, je aktívny na trhu práce (vrátane verejnoprospešných prác)</p>	4
<p>Účastník kolektívnych akcií (protestov, pochodov, demonštrácií), signatár petícií...</p>	4
<p>Človek s pozitívnymi charakterovými vlastnosťami: poctivý, usilovný, vytrvalý, ambiciózny, životaschopný, zodpovedný, slušný človek, dobrý kresťan, dodržiava zákony, dbá o rodinu, ctí si kultúrne dedičstvo... (bez väzby na aktívne občianstvo)</p>	3

Aktívny občan = občan, ktorý je aktívny (tautologické formulácie) (vykonáva aktívnu činnosť; aktívne sa niečomu venuje; vo všetkých veciach je aktívny; vykonáva aktívnu činnosť; aktívne sa niečomu venuje, ktorý niečo robí; ktorý koná..)	3
Podpora demokracie, ľudských práv, spravodlivosti, rovnosti pred zákonom, efektívne spracovanie štátu	2
Človek s aktívnym životným štýlom (šport, kultúra, umenie, voľný čas)	2
Nositel' politickej funkcie (starosta, primátor, verejný činiteľ), verejne známa osobnosť, ale aj aktívny občan bez funkcie (naša susedka, môj šéf, náš otec...)	2
Negatívne asociácie: spoločensky škodlivý jednotlivec s negatívnymi vlastnosťami (do všetkého pchá nos, cíti sa na všetko odborník, nekompetentný, naivný, smiešny, zbytočný...)	3
Iné jednotlivosti	3
Neviem	27

Zdroj: ÚSV ROS, 2019, vlastné spracovanie

Poznámka: Možnosť viacerých odpovedí, súčet môže presahovať 100 %.

2.4 Hodnotenie užitočnosti mimovládnych organizácií

Drvivá väčšina oblastí pôsobenia mimovládnych organizácií bola považovaná za užitočné. S výnimkou troch hodnotených oblastí ich považuje za užitočné dokonca viac ako polovica mladých ľudí. Najmenej pozitívne hodnotenie z hľadiska užitočnosti sme zaznamenali pri troch oblastiach: „pomáhať imigrantom pri ich začleňovaní do spoločnosti“, „zaoberať sa problémami sexuálnych menšín a presadzovať ich práva“ a „podieľať sa na tvorbe verejných politik“. Aj pri týchto oblastiach však bolo viac tých, ktorí ich vnímali ako užitočné než tých, ktorí ich ako užitočné nevnímali.

- I. Najviac, až takmer tri štvrtiny mladých respondentov hodnotilo ako užitočné organizácie, ktoré **pomáhajú** tam, kde je to akútne, tam, kde najviac treba, či jednoducho tam, kde štát nestačí. Či už sú to živelné pohromy, ženy vystavené diskriminácii a násiliu, sociálne služby, podpora rozvoja obce, mesta regiónu, ale aj pomoc pri riešení problémov zdravia.

Zaujímavosťou je, že medzi tieto organizácie sa zaradili aj také, ktoré sa starajú o **ochranu a rozvoj životného prostredia**. V tomto prípade môžeme sledovať prirodzené vyústenie záujmu mladej generácie o environmentálne otázky, ktoré v prieskumoch¹ zameraných na mládež sledujeme už dlhšiu dobu. Generačná citlivosť detí a mladých ľudí bola nepochybne posilnená aj globálnou iniciatívou *Piatky pre budúcnosť*, ktorej nosnou silou boli deti a mladí, v dobe realizácie prieskumu navyše téma silno rezonovala aj na Slovensku.

- II. O niečo nižšiu mieru užitočnosti, stále však v celkovom porovnaní pomerne vysokú, zaznamenali organizácie, ktoré **monitorujú** nakladanie s verejnými prostriedkami a upozorňujú na korupciu. Do tejto skupiny sa však zaradili aj organizácie na podporu športových a rekreačných aktivít, ale tiež na rozvoj vzdelávania a vedy či na výchovu a vzdelávanie v ľudských právach.

Zaujímavá situácia je v prípade hodnotenia užitočnosti **organizácií, ktoré dozerajú na dodržiavanie poriadku** („Dozerať na dodržiavanie poriadku a ochraňovať slušných občanov pred neprispôsobivými občanmi“). Ďalšia analýza pritom ukázala, že nejde o aktivity spájané s extrémnou pravícou a ich pôsobením v teréne. Naopak, užitočnosť takýchto organizácií vyzdvihovali významne viac respondenti, ktorí dôverovali polícii, ale aj mladí, ktorí dôverovali inštitúciám občianskej spoločnosti (MNO, občianskym, mládežníckym a študentským iniciatívam). Častejšie tento typ odpovede uvádzali tiež mladí, ktorí hodnotili šance obyvateľov svojej obce/mesta v porovnaní s priemerom Slovenska ako horšie. Z hľadiska sociodemografických ukazovateľov, častejšie uvádzali pozitívne hodnotenia mladí z menších obcí a miest a respondenti z Prešovského kraja. V tomto prípade predpokladáme, že ide hlavne o efekt pôsobenia rómskych občianskych hliadok v marginalizovaných rómskych komunitách.

- III. Samostatnou skupinou v tomto pomyselnom rebríčku užitočnosti boli organizácie, ktoré **obhajujú záujmy a práva občanov** voči štátu, samospráve či súkromným vlastníkom, kontrolujú prácu štátnej správy a súdov, alebo organizujú protesty proti korupcii a zneužívaniu politickej moci. V tejto skupine sa ocitli tiež organizácie, ktoré analyzujú

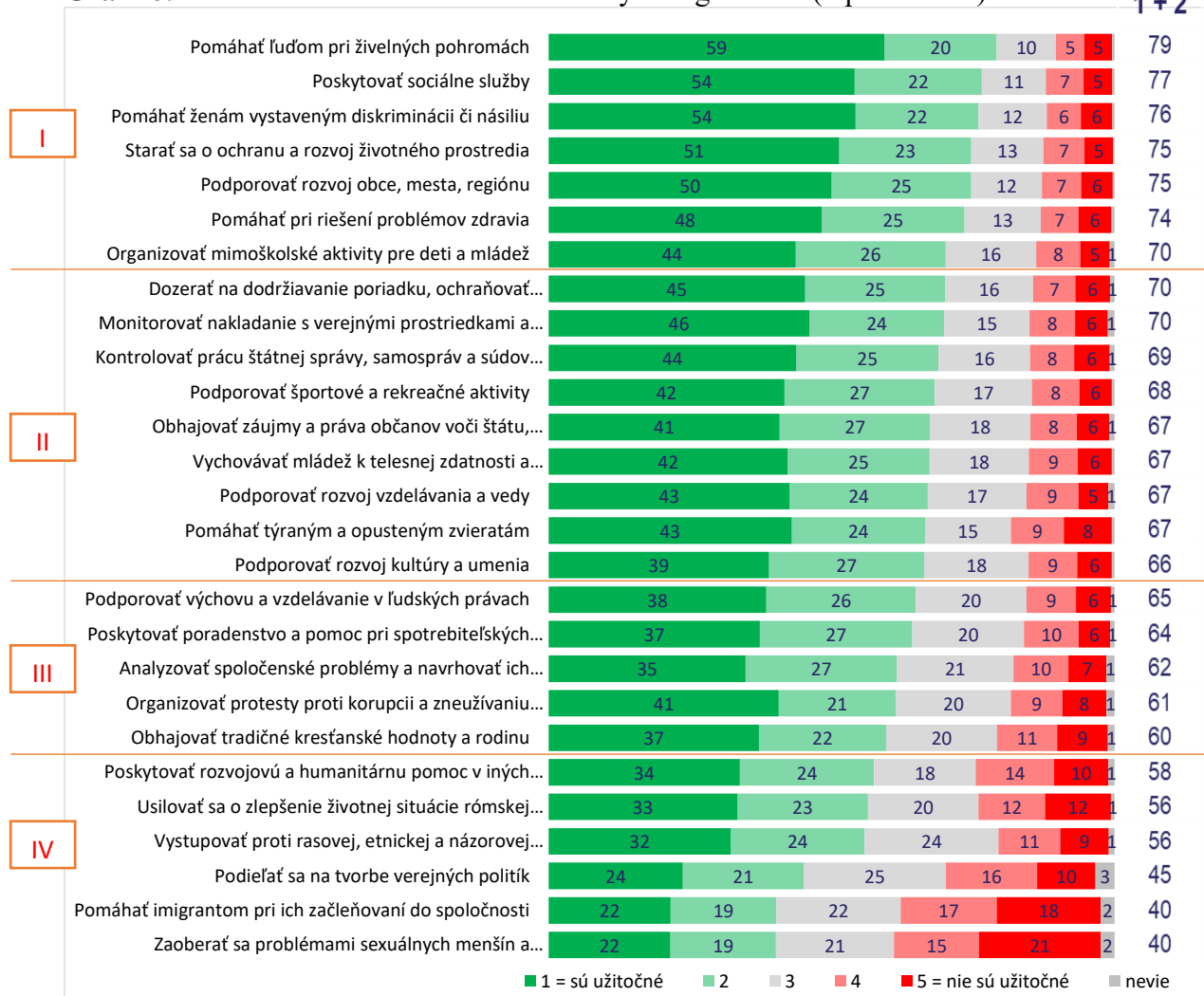
¹ Napr. prieskum k téme globálneho vzdelávania, ktorý RmS uskutočnila v roku 2018, výsledky dostupné tu: <https://mladez.sk/2019/01/24/globalne-vzdelavanie/>

spoločenské problémy, alebo poskytujú poradenstvo a pomoc pri spotrebiteľských problémoch. Patria sem aj organizácie, ktoré podporujú rozvoj kultúry a umenia.

IV. Relatívne najnižšie sa v poradí podľa užitočnosti umiestnili organizácie, ktoré vystupujú **proti rasovej, etnickej a názorovej neznášanlivosti**, alebo usilujú o zlepšenie životnej situácie rómskej komunity. Patria sem aj organizácie, ktoré poskytujú **rozvojovú a humanitárnu** pomoc. Obhajoba tradičných kresťanských hodnôt a rodiny sa tiež objavila až na konci predloženého zoznamu. Nižšiu celkovú užitočnosť zaznamenali aj organizácie, ktoré sa podieľajú na tvorbe verejných politík, zaoberajú sa problémami sexuálnych menšín, či pomáhajú imigrantom pri ich začleňovaní do spoločnosti.

Graf 16: Hodnotenie užitočnosti mimovládnych organizácií (v percentách)

1 + 2

Zdroj: ÚSV ROS, 2019, vlastné spracovanie

2.5 Názory na pôsobenie občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií

Analýza názorov na pôsobenie občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií na Slovensku ukázala, že prevažujúce **naladenie medzi mladými ľuďmi** voči nim je **pozitívne**. Občianske iniciatívy a mimovládne organizácie teda podľa 83 % respondentov **patria do demokratickej spoločnosti, uspokojujú potreby tam, kde nestačí štát** (myslí si 76 % respondentov), pre občanov sú **prostriedkom, ako ovplyvniť riešenie problémov** (deklaruje 76 % oslovených). Väčšina oslovených nemá pochybnosti ani o užitočnosti takýchto subjektov. Až 72 % respondentov súhlasilo s výrokom, že **väčšina mimovládnych organizácií a občianskych iniciatív slúži na prospech obyvateľov našej krajiny**. Významným zistením je tiež informácia o tom, že mladí ľudia **väčšinou súhlasili** s výrokom, **že štát by mal väčšmi podporovať** občianske iniciatívy a činnosť mimovládnych organizácií. S týmto výrokom súhlasilo 70 % oslovených.

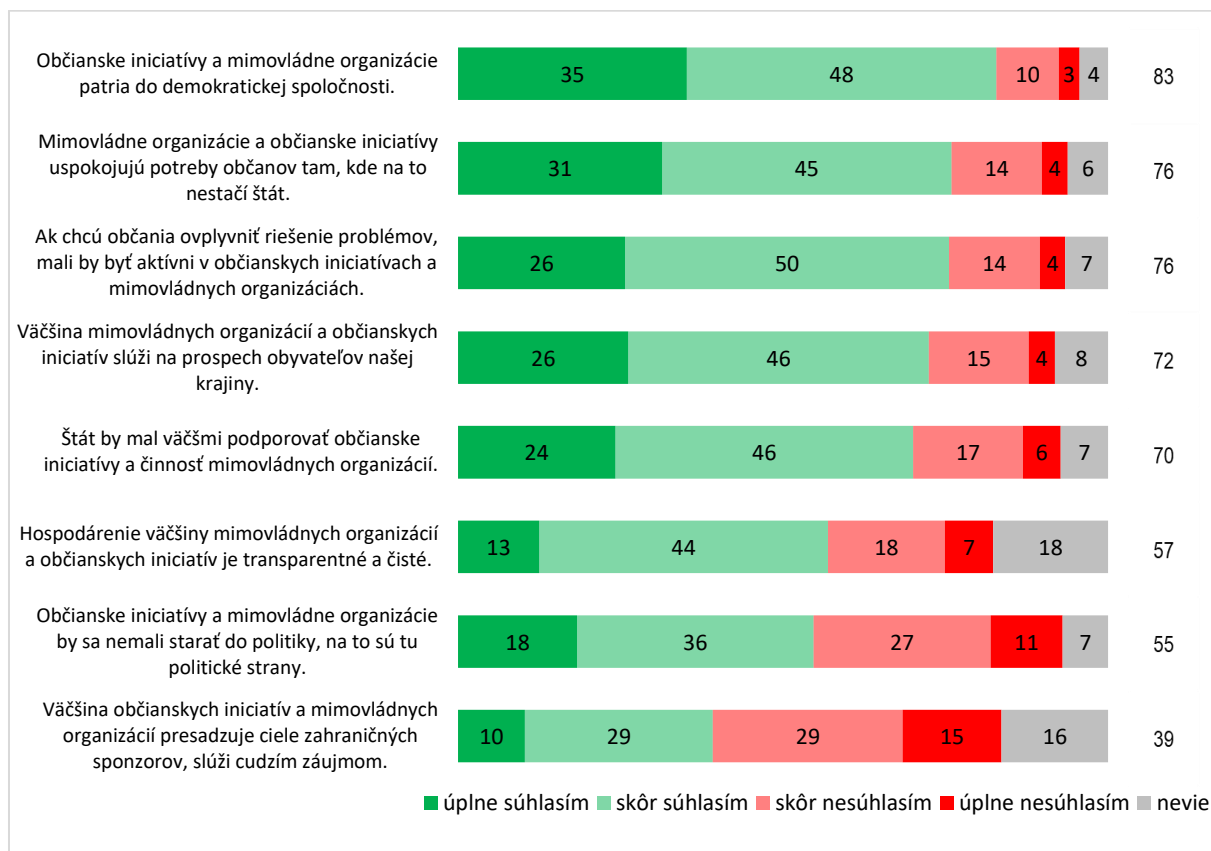
Napriek prevažujúcemu pozitívnemu vnímaniu sa objavujú aj významné **pochybnosti** či nejednoznačné postoje, a to hlavne **pokiaľ ide o hospodárenie či zasahovanie občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií do politického života**. S výrokom „hospodárenie väčšiny mimovládnych organizácií a občianskych iniciatív je transparentné a čisté“ súhlasila len viac ako polovica respondentov. S výrokom nesúhlasilo 25 % respondentov, 18 % respondentov nevedelo k výroku zaujať postoj. S výrokom – **občianske iniciatívy a mimovládne organizácie by sa nemali starať do politiky, na to sú tu politické strany** - síce nesúhlasilo 38 % respondentov, viac ako polovica však v tomto prípade deklarovala súhlas.

Najviac nejednoznačné bolo vyjadrenie súhlasu s výrokom - **väčšina občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií presadzuje ciele zahraničných sponzorov, slúži cudzím záujmom**. Súhlasilo s ním až **39 % respondentov** z mladých. Tých, ktorí s takýmto výrokom nesúhlasilo, bolo 44 %. K otázke sa nevedelo vyjadriť 16 % oslovených. Znamená to, že približne 4 z 10 mladých ľudí prakticky prevzali naratív niektorých politických lídrov. Čo sa týka charakteristiky tých, ktorí preberajú tento negatívny postoj, častejšie sú to muži, respondenti s nižším vzdelaním, nekvalifikovaní manuálni pracovníci, respondenti žijúci vo väčších mestách s 50- až 100-tisíc obyvateľmi, mladí z Trnavského, Banskobystrického a Prešovského kraja. Štatisticky významne častejšie sa títo mladí hlásia k slovenskej národnosti. Politicky inklinujú významne k LSNS, častejšie sú to tiež podporovatelia Štefana Harabina a Mariána Kotlebu. Okrem toho sa ukazuje sa, že je to časť mladých, ktorá pociťuje svoje postavenie ako znevýhodnené. Pokiaľ ide o hodnotenie svojich šancí, vnímajú ju ako horšie v porovnaní s maďarskou menšinou, Rómami, ale aj v porovnaní s ľuďmi s inou ako heterosexuálnou orientáciou.

Toto zistenie nám ukazuje výsledok, ktorý nastane, keď dôjde k zlyhaniu na viacerých frontoch. Nedostatočné občianske vzdelávania, ktoré by dostatočne ukotvilo občianske kompetencie už na základných školách, nedostatočná politická ponuka zo strany štandardných politických strán na riešenie životných problémov mladých ľudí so slabšími životnými perspektívami, mediálny priestor nasiaknutý konšpiračnou scénou, ale tiež nedostatočná kapacita MNO budovať svoj pozitívny obraz, ktorý by odolal silným mediálnym útokom zo strany politikov.

Graf 17: Názory na pôsobenie občianskych iniciatív a mimovládnych organizácií (v percentách)

Úplne + skôr súhlasím

Zdroj: ÚSV ROS, 2019, vlastné spracovanie